

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Covid-19 Döneminde Doğum Yapan Kadınlarda Maternal Bağlanma, Obsesif Kompulsif Bozukluk ve Perinatal Anksiyete İlişkisi

Aslıhan KURT, Yüksek Lisans Öğrencisi, Yakın Doğu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Lefkoşa, KKTC, e-posta: aslhan_kurt@yahoo.com.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5241-127X>

Dr. Öğr. Üyesi Hande ÇELİKAY SÖYLER, Yakın Doğu Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Lefkoşa, KKTC, e-posta: hande.celikay@neu.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6735-1321>

Öz

Bu çalışmada Covid-19 döneminde doğum yapan kadınlarda perinatal anksiyete, obsesif-kompulsif belirtiler ve maternal bağlanma arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. İzmir iline bağlı Konak ilçesinde bulunan İzmir Sağlık Bilimleri Üniversitesi Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Ahmet Ersan Kadın Hastalıkları ve Doğum Kliniğinde salgın döneminde doğum yapmış bir aylık bebek sahibi olan 100 katılımcının katıldığı çalışmada, ölçekler arasındaki ilişkilerin belirlenmesine yönelik yapısal eşitlik ve regresyon modeli kullanılmıştır. Literatür bilgileri ve çalışmada ulaşılan bulgular doğrultusunda obsesif-kompulsif belirtilerin ve perinatal anksiyetenin, maternal bağlanma üzerinde belirleyici bir role sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Perinatal anksiyetenin maternal bağlanmayı negatif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordadığı tespit edilirken, obsesif kompulsif belirtilerin maternal bağlanmayı istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamadığı görülmüştür. Böyle bir araştırmanın literatürde olmaması salgının psikolojik etkileri üzerine düzenlenecek tedavi planları için yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Maternal Bağlanma, Obsesif Kompulsif Bozukluk, Perinatal Anksiyete.

Makale Gönderme Tarihi: 15.01.2022

Makale Kabul Tarihi: 03.03.2022

Önerilen Atf:

Kurt, A. ve Çelikay Söyler, H. (2022). Covid-19 Döneminde Doğum Yapan Kadınlarda Maternal Bağlanma, Obsesif Kompulsif Bozukluk ve Perinatal Anksiyete İlişkisi, *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(3): 225-235.

Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences

2022, 5(3): 225-235. DOI:[10.26677/TR1010.2022.930](https://doi.org/10.26677/TR1010.2022.930)

ISSN: 2667-422X Dergi web sayfası: www.sobibder.org

RESEARCH PAPER

The Relationship Between Maternal Attachment, Obsessive Compulsive Disorder and Perinatal Anxiety in Women Who Give Birth During the Covid-19 Period

Aslıhan KURT, MSc. Student, Yakın Doğu University, Graduate Education Institute, Lefkoşa, Turkish Republic of Northern Cyprus, e-mail: aslhan_kurt@yahoo.com.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5241-127X>

Assistant Prof. Dr. Hande ÇELİKAY SÖYLER, Yakın Doğu University, Faculty of Arts and Sciences, Lefkoşa, Turkish Republic of Northern Cyprus, e-mail: hande.celikay@neu.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6735-1321>

Abstract

In this study, it was aimed to examine the relationship between perinatal anxiety, obsessive-compulsive symptoms and maternal attachment in women who gave birth during the Covid-19 period. Structural equation and regression model was used to determine the relationships between the scales in the study, in which 100 participants who had a one-month-old baby who gave birth during the epidemic period in Izmir Health Sciences University Tepecik Training and Research Hospital, Ahmet Ersan Gynecology and Obstetrics Clinic in Konak district of Izmir participated. In line with the literature information and the findings obtained in the study, it was concluded that obsessive-compulsive symptoms and perinatal anxiety have a decisive role on maternal attachment. It was found that perinatal anxiety predicted maternal attachment negatively and statistically significantly, while obsessive-compulsive symptoms did not predict maternal attachment statistically. The absence of such a study in the literature is thought to be a guide for treatment plans to be drawn up on the psychological effects of the epidemic.

Keywords: Covid-19, Maternal Attachment, Obsessive Compulsive Disorder, Perinatal Anxiety.

Received: 15.01.2022

Accepted: 03.03.2022

Suggested Citation:

Kurt, A. and Çelikay Söyler, H. (2022). The Relationship Between Maternal Attachment, Obsessive Compulsive Disorder and Perinatal Anxiety in Women Who Give Birth During the Covid-19 Period, *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 5(3): 225-235.

GİRİŞ

2020'nin ilk aylarından itibaren başlayan ve devam eden salgınla hamile ve emziren kadınlar, yaşamı alt üst eden karantina önlemleri ve salgınla yüzleşmek durumunda kalmışlardır. Bu salgın dünya genelinde nüfusun fiziksel ve zihinsel sağlığı üzerinde olumsuz etkilere neden olmuştur. Gebe ve lohusa kadınlar bu nüfusun içinde en savunmasız kesimlerden birini oluşturmaktadır. Ebeveyn olmanın getirdiği yaşam değişikliği ve endişeye ek olarak bulaşma korkusu ve belirsizliğin kadınların duygusal refahını olumsuz etkileyerek endişeye neden olabilir (Grigoriadis vd., 2018). Covid-19'un hamilelik üzerindeki ve doğum sonrasındaki olası etkileri hakkında henüz çok az şey biliniyor olması da yeni anne adaylarını psikolojik sıkıntı riskiyle karşı karşıya bırakabilir. Hamilelik ve sonrası dönem her kadın için farklıdır ve doğal bir yaşam döngüsünün bir parçasıdır. Bu dönemde kadınlar hormonal, fiziksel ve sosyal değişiklikler yaşamaktadırlar (Arslan ve Uzun, 2008). Bu değişimlerle birlikte yeni rol ve sorumluluklar anne veya anne adayı için zorlayıcı bir dönem olabilir. Pandemi döneminin başlı başına büyük bir stres kaynağı olduğu düşünüldüğünde annelerin bebekleriyle bağ kurma sürecinin salgından etkileneceği öngörülmektedir (Taylor vd., 2005). Yapılan bir araştırmada annenin ruhsal durumunun ve stres yaşamasının anne-bebek ilişkisinde bozukluğa ve bebek üzerinde uzun süreli bir etkiye neden olacağı belirtilmiştir. Bu araştırmada eğer sorun tespit edilebilirse müdahale yöntemlerinin olduğu vurgulanmıştır (Brockington, 2004). Perinatal ruhsal bozukluklarla ilgili çoğu araştırma depresyona odaklanırken anksiyete gözden kaçırılmış, birçok perinatal kadın anksiyeteden etkilense de çok az çalışma perinatal anksiyete ve bunun potansiyel tetikleyicileri üzerine odaklanmıştır (Fisher vd., 2016). Pandemi nedeniyle ortaya çıkan korkular ve yıkama davranışları saplantılı bir mikrop korkusundan tamamen farklı olsa da gebelik döneminin getirdiği değişiklikler buna karşı kadınları savunmasız hale getirebilir. Bulaşma korkusu ve temizlikle ilgili davranışlar obsesif düşünce, kompulsif davranışlara (OKB) dönüşme riski taşımaktadır. Bu obsesif düşünce ve kompulsif davranışların özellikle emzirme oranlarını ve annenin ebeveynlikten zevk almasını olumsuz etkilediği göz önüne alındığında anne ile bebek arasındaki maternal bağlanmanın gelişeceği bu dönemde bu çalışmanın değişkenleri arasındaki ilişkiler incelenerek gelecek çalışmalar için bir yol gösterici olması hedeflenmektedir.

YÖNTEM

Örnekleme

Çalışmanın verileri İzmir iline bağlı Konak ilçesinde bulunan İzmir Sağlık Bilimleri Üniversitesi Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Ahmet Ersan Kadın Hastalıkları ve Doğum Kliniğinde salgın döneminde doğum yapan ve bir aylık bebek sahibi kadınlardan, amaçsal örnekleme metodu kullanılarak, toplam 100 katılımcıdan toplanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Maternal Bağlanma Ölçeği (MAI): Araştırma kapsamında yeni doğum yapan kadınların bebeklerine bağlanmalarını değerlendirmek amacıyla orijinalini Mary E. Muller'ın 1994 yılında geliştirdiği ve Ünder Kavlak'ın (2004) Türkçe uyarlama çalışmasını yaptığı Maternal Bağlanma Ölçeği kullanılmıştır. Maternal bağlanma ölçeğinde her madde "her zaman" ile "hiçbir zaman" arasında değişen 4'lü Likert tipi 26 maddelik bir ölçektir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 26, en yüksek puan ise 104'tür. Geçerlik; içerik geçerliliği için yapılan Kendall Uyuşum Katsayısı $W=0.274$ ($p=0.001<0.01$) olarak hesaplanmıştır. Dil geçerliliği için ilk olarak Türkçe'ye bir Mütercim tercüman tarafından çevrilmiştir. Daha sonra 5 öğretim üyesine çeviri yaptırıp ortak

bir metin oluşturulmuştur. Son olarak ölçek sahibine gönderilmiş ve düzeltmeler yaptırılmıştır. Güvenirlilik; 2 farklı gruba uygulanan ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı ilki için 0.77, ikincisi için 0.82 olarak hesaplanmıştır. İki yarı test güvenilirliği için Gutmann Split-Half ve Spearman-Brown Katsayıları kullanılmış ve iki yarı için ayrı ayrı Cronbach Alfa katsayıları hesaplanmıştır. Sonuçlara göre iki yarı birbiriyle tutarlıdır (Ünder Kavlak, 2004).

Perinatal Anksiyete Ölçeği (PASS-TR): Araştırma kapsamında hamile olan veya doğum yapan kadınların perinatal anksiyete düzeylerinin saptanması amacıyla Somerville ve arkadaşları tarafından 2014 yılında geliştirilmiş ve Yazıcı ve arkadaşları (2018) tarafından geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Ölçek her maddesi “her zaman” ile “hiçbir zaman” arasında değişen 4’lü Likert tipi 21 maddeden oluşmaktadır. Açıklayıcı faktör analizi ile elde edilen 4 alt boyutu; genel kaygı ve özgül korku, mükemmeliyetçilik ve kontrol, sosyal kaygı ve uyum bozukluğu, akut anksiyete ve travmadır. Geçerlilik güvenilirlik çalışmasında Cronbach Alpha alt boyutlar için katsayılar sırasıyla 0,90, 0,89,0,86 ve 0,87’dir. Ölçeğin kesme puanı 16’dır. Orijinal ölçekte faktör 1’de (akut anksiyete ve uyum) panik bozukluğu, disosiyatif bozukluk ve uyum güçlüğü semptomlarını ele alan maddeler vardı; faktör 2 (genel endişe ve özel korkular), genel anksiyete bozukluğu ve fobi semptomlarını kapsayan maddeleri; faktör 3 (mükemmeliyetçilik, kontrol ve travma) obsesif kompulsif bozukluk ve travma sonrası stres bozukluğu semptomlarını içeren maddelere sahipti; faktör 4’te (sosyal anksiyete) sosyal kaygıyı ele alan maddeler vardı. Ölçeğin Türkçe versiyonunda faktörlerin sırası ve isimleri değiştirilmiş ve faktör 1 için “Genel Kaygı ve Özel Korkular” olarak genişletilmiştir; faktör 2 için “Mükemmeliyetçilik ve Kontrol”; faktör 3 için “Sosyal Kaygı, Genel Kaygı ve Uyum Güçlükleri”; faktör 4 için içeriklerine göre “Akut Anksiyete, Ayrılma ve Travma” olarak değiştirilmiştir. Bu değişiklikler, kültürlerarası adaptasyonların gerekli bir parçasıdır ve ölçek, kültüre özgü sonuçları yansıtmaktadır (Yazıcı vd., 2018).

Padua Envanteri (PE): Araştırma kapsamında yeni doğum yapan kadınların obsesif düşünce-kompulsif davranış geliştirme riskinin belirlenmesi amacıyla Sanavio tarafından 1988 yılında geliştirilmiş, Beşiroğlu ve arkadaşları tarafından 2005 yılında Türk toplumuna uyarlanmıştır. 5’li Likert tipi bir ölçek olan bu envanterin test puanlarındaki artışın OKB belirtilerindeki artış gösterdiği, test maddelerinin OKB’ye özgü bir faktör yapısı ortaya koyduğu ve OKB’si olan hastalarla olmayanları ayırt etmede güçlü olduğu bulunmuştur. Her madde yanıt şekline göre 0-4 arasında puanlandırılır. 5’li Likert tipi bir ölçektir. Her madde yanıt şekline göre 0-4 arasında puanlandırılır. Bu 5 seçenek: Hiç = 0; Çok az =1; Çok =2; Epeyce Çok = 3 ve Aşırı = 4 şeklindedir. Her bir test maddesinde yer alan ‘0’ puanı, tanımlanan belirtinin hiç yaşanmaması ya da rahatsız edici olmamasına karşılık gelirken, ‘4’ puanı aşırı derecede yaşanması ya da rahatsız edici olmasına karşılık gelmektedir. Açıklayıcı Faktör Analizi (Exploratory Factor Analysis) ile Temel Bileşenler Yöntemi (Principal Components) ve Varimax dönüştürmesi sonucunda özgün form için özdeğeri 1’in üzerinde olan ve toplam varyansın % 36’sını açıklayan 10 faktör yapısı elde edilmiştir. Ölçeğin toplam ve alt ölçeklerinin iç tutarlılığına ait Cronbach α katsayıları özgün ve kısa ölçek toplamı için sırasıyla 0.96 ve 0.95 olarak hesaplanmıştır. En düşük iç tutarlılık katsayıları dürtü ve kaygılar alt ölçeğinde bulunurken, diğer alt ölçekler ve toplam puan için oldukça ileri düzeyde olduğu görülmektedir. En düşük iç tutarlılık katsayısı 0.79 olup bu değerler oldukça güvenilir kabul edilmektedir. Cronbach α katsayısının tüm alt ölçeklerde yüksek bulunması padua envanterinin Türkçe uyarlamasının iç tutarlılığının istenen düzeyde ve orijinali kadar yüksek olduğunu göstermektedir (Beşiroğlu vd., 2005).

İşlem

Araştırma için öncelikle Yakın Doğu Üniversitesi bilimsel araştırmalar etik kurulundan 24.09.2020 tarih ve YDÜ/SB/2020/790 proje numarası ile etik kurul izni alınmıştır. Sonrasında Sağlık Bilimleri Üniversitesi Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesine bağlı Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulundan 23.12.2020 tarih ve 2020/14-38 sayılı karar ile etik kurul izni alınmıştır. Veriler Ocak-Şubat 2021 tarihleri arasında amaçsal örnekleme yöntemiyle toplanmıştır. Amaçsal örnekleme yöntemi; evrenden yüzeysel olarak farklı olan ancak araştırma için ortalama düzeyde önemli özelliklere sahip, araştırmanın amacına hizmet edecek kişilerin araştırmacı tarafından seçilmesidir (Büyüköztürk vd., 2008). Covid-19 yeni bir hastalık olduğu için ve doğum yapan kadınlar üzerindeki konuyla ilgili etkilerini içeren çalışmalar yetersiz olduğundan dolayı örnekleme grubu yaklaşık 100 kişi olarak oluşturulmuştur. Dışlama kriteri olarak salgın döneminde doğum yapmış, bir aylık bebek sahibi olan, okuma yazma bilen ve herhangi bir psikiyatrik bozukluk tanısı almamış kadınlar seçilmiştir. Katılımcılara uygulamayla ilgili açıklama yapıldıktan sonra her bir katılımcıdan yazılı onamları alınmıştır.

İstatistiksel Analizler

Araştırma verilerinin istatistiksel analizinde Statistical Package For Social Sciences (SPSS) yazılımı kullanılmıştır. Veri analizlerine geçilmeden önce annelerin araştırmada kullanılan ölçeklere verdikleri yanıtların iç tutarlılıklarının saptanması için Cronbach's Alpha testi kullanılmıştır. Yapılan test sonuçlarına göre Maternal Bağlanma Ölçeğine ilişkin alfa katsayısı 0,860, Perinatal Anksiyete Ölçeğine ilişkin katsayı 0,900 ve Padua Envanterine ilişkin alfa katsayısı 0,900 bulunmuştur.

Annelerin Maternal Bağlanma Ölçeği, Perinatal Anksiyete Ölçeği ve Padua Envanteri puanları arasındaki ilişkilerin incelenmesinde Spearman testi kullanılmıştır. Annelerin Perinatal Anksiyete Ölçeği ve Padua Envanteri puanlarının Maternal Bağlanma Ölçeği puanlarını yordama durumu ve aracılık etkisi doğrusal regresyon analiziyle belirlenmiştir. Annelerin Maternal Bağlanma Ölçeği, Perinatal Anksiyete Ölçeği ve Padua Envanterinden aldıkları puanların normal dağılım göstermediği belirlenmiş ve araştırmada nonparametrik test istatistikleri kullanılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın temel amacı doğrultusunda gerçekleştirilen istatistik analizi sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır. Öncelikle araştırma kapsamında ele alınan maternal bağlanma, obsesif kompulsif bozukluk ve perinatal anksiyete değişkenleri arasındaki ilişkilerle ilgili karşılaştırma tablolarında yer alan Spearman testi sonuçları aktarılacaktır. Bu karşılaştırmaların ardından annelerin perinatal anksiyete ölçeği ve padua envanteri puanlarının maternal bağlanma ölçeği puanlarını yordama durumunu belirlemek üzere yapılan regresyon analizine ilişkin bulgulardan bahsedilecektir.

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya katılan annelerin %25,0'inin 19-21 yaş, %32,0'sinin 22-24 yaş, %19,0'unun 25-27 yaş ve %24,0'ünün 28 yaş ve üzeri yaş grubunda olduğu, %44,0'ünün ilkökul, %30,0'unun ortaokul, %26,0'sının lise/üniversite mezunu olduğu, %88,0'inin çekirdek ailesiyle birlikte yaşadığı, %11,0'inin daha önce psikolojik destek aldığı saptanmıştır.

Tablo 1. Annelerin Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı (N=100)

	(n)	(%)
Yaş grubu		
19-21 yaş	25	25,0
22-24 yaş	32	32,0
25-27 yaş	19	19,0
28 yaş ve üzeri	24	24,0
Eğitim durumu		
İlkokul	44	44,0
Ortaokul	30	30,0
Lise/Üniversite	26	26,0
Birlikte yaşadığı kişiler		
Çekirdek aile	88	88,0
Geniş aile	12	12,0
Daha önce psikolojik destek alma		
Alan	11	11,0
Almayan	89	89,0

Tablo 2. Annelerin Maternal Bağlanma Ölçeği, Padua Envanteri ve Perinatal Anksiyete Ölçeğinden aldıkları puanlar (N=100)

	Maternal Bağlanma Ölçeği	Padua Envanteri	Genel Kaygı ve Özel Korkular	Mükemmeliyetçilik ve Kontrol	Sosyal Kaygı, Genel Kaygı ve Uyum Güçlükleri	Akut Anksiyete, Ayrılma ve Travma	Perinatal Anksiyete Ölçeği
Maternal Bağlanma Ölçeği	R 1	-0,274	-0,357	-0,013	-0,229	-0,411	-0,411
	P .	0,006*	0,000*	0,896	0,022*	0,000*	0,000*
Padua Envanteri	R	1	0,615	0,505	0,555	0,633	0,779
	P	.	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*
Genel Kaygı ve Özel Korkular	R		1	0,323	0,308	0,679	0,852
	P		.	0,001*	0,002*	0,000*	0,000*
Mükemmeliyetçilik ve Kontrol	R			1	0,169	0,364	0,494
	P			.	0,094	0,000*	0,000*
Sosyal Kaygı, Genel Kaygı ve Uyum Güçlükleri	R				1	0,335	0,625
	P				.	0,001*	0,000*
Akut Anksiyete Ayrılma ve Travma	R					1	0,819
	P					.	0,000*
Perinatal Anksiyete Ölçeği	R						1
	P						.

*p<0,05

Tablo 2 incelendiğinde, annelerin Maternal Bağlanma Ölçeği puanları ile Padua Envanterinden aldıkları puanlar arasında negatif yönlü bir korelasyon olduğu görülmüştür (p<0,05). Buna göre anneleri Padua Envanterinden aldıkları puanlar arttıkça, Maternal Bağlanma Ölçeğinden aldıkları puanlar azalmaktadır.

Annelerin Maternal Bağlanma Ölçeği puanları ile Perinatal Anksiyete Ölçeği genelinden ve ölçekte yer alan genel kaygı ve özel korkular, sosyal kaygı, genel kaygı ve uyum güçlükleri, akut Anksiyete, ayrılma ve travma alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Bu korelasyonlar negatif yönlü olup, annelerin Perinatal Anksiyete Ölçeği genelinden ve ölçekte yer alan genel kaygı ve özel korkular, sosyal kaygı, genel kaygı ve uyum güçlükleri, akut Anksiyete, ayrılma ve travma alt boyutlarından aldıkları puanlar arttıkça, Maternal Bağlanma Ölçeğinden aldıkları puanlar azalmaktadır.

Araştırmaya alınan annelerin Padua Envanterinden aldıkları puanlar ile Perinatal Anksiyete Ölçeği genelinden ve alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü korelasyonlar gözlenmiştir ($p<0,05$).

Tablo 3. Annelerin Perinatal Anksiyete Ölçeği puanlarının Maternal Bağlanma Ölçeği puanlarını yordama durumu (N=100)

		Std. Kastastilay B	Olm. S.H	Standardize Katsayılar Beta	t	p	F (p)	R ² AdjR ²
Model 1	(Sabit)	95,24	1,17		81,729	0,000*		
	Genel Kaygı ve Özel Korkular	-0,33	0,15	-0,29	-2,237	0,028*	11,348	0,32
	Mükemmeliyetçilik ve Kontrol	0,90	0,28	0,29	3,251	0,002*	(0,000*)	0,29
	Sosyal Kaygı, Genel Kaygı ve Uyum Güçlükleri	-0,07	0,19	-0,03	-0,371	0,711		
	Akut Anksiyete, Ayrılma ve Travma	-0,66	0,25	-0,34	-2,697	0,008*		
Model 2	(Sabit)	97,37	1,13		86,508	0,000*	20,600	0,17
	Perinatal Anksiyete Ölçeği	-0,25	0,06	-0,42	-4,539	0,000*	0,000*	0,17

* $p<0,05$

Tablo 3 incelendiğinde Model 1’de gösterilen, Perinatal Anksiyete Ölçeğinin alt boyutları olan, tahmincilerin Maternal Bağlanma Ölçeği puanlarındaki varyansın %29’unun açıkladığı görülmüştür. Annelerin Perinatal Anksiyete Ölçeğinde yer alan genel kaygılar ve özel korkular ($\beta=-0,33$; $p<0,05$) ve akut anksiyete, ayrılma ve travma ($\beta=-0,66$; $p<0,05$) alt boyutlarından aldıkları puanların Maternal Bağlanma Ölçeği puanlarını negatif yönde, mükemmeliyetçilik ve kontrol ($\beta=0,90$; $p<0,05$) alt boyutundan aldıkları puanların ise pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordadığı belirlenmiştir.

Model 2’de araştırmaya katılan annelerin Perinatal Anksiyete Ölçeği genelinden aldıkları puanlarının Maternal Bağlanma Ölçeği puanlarını yordama durumu incelenmiş ve Perinatal Anksiyete Ölçeği genelinden aldıkları puanların Maternal Bağlanma Ölçeği puanlarının negatif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordadığı saptanmıştır ($\beta=-0,25$; $p<0,05$). Model 2’de açıklanan varyans %17 bulunmuştur.

Araştırmaya katılan annelerin Padua Envanteri puanlarının ve Perinatal Anksiyete Ölçeği puanlarının ayrı ayrı Maternal Bağlanma Ölçeği puanlarını yordadığı görülmüş ve Padua Envanteri puanları ile Maternal Bağlanma Ölçeği puanları arasındaki ilişki de Perinatal Anksiyete Ölçeği puanlarının aracı rolünün olma ihtimali değerlendirilmiştir.

Tablo 4. Annelerin Padua Envanteri puanları ile Maternal Bağlanma Ölçeği puanları arasındaki ilişki de Perinatal Anksiyete Ölçeği puanlarının aracı rolü (N=100)

	Std. Kastasılay B	Olm. S.H	Standardize Katsayılar Beta	t	p	F P	R2 AdjR2
(Sabit)	95,98	1,43		67,237	0,000*	11,68	0,194
Padua Envanteri	0,12	0,07	0,25	1,566	0,121	(0,00*)	0,177
Perinatal Anksiyete Ölç.	-0,38	0,10	-0,62	-3,892	0,000*		

* $p < 0,05$

Tablo 4’de annelerin Padua Envanteri ve Perinatal Anksiyete Ölçeğinden aldıkları puanların Maternal Bağlanma Ölçeği puanlarına aynı anda etki etme durumu incelenmiş olup, Perinatal Anksiyete Ölçeği puanlarının Maternal Bağlanma Ölçeği puanlarını negatif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordadığı tespit edilirken ($\beta = -0,38$; $p < 0,05$), Padua Envanteri puanlarının Maternal Bağlanma Ölçeği puanlarını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamadığı görülmüştür ($p > 0,05$). Buna göre annelerin Perinatal Anksiyete Ölçeği puanlarının Padua Envanteri puanları ile Maternal Bağlanma Ölçeği puanları arasındaki ilişkide aracı bir rolü olduğu tespit edilmiştir.

TARTIŞMA

Bu çalışmanın amacı salgının yeni doğum yapan kadınlar üzerindeki obsesif düşünce ve kompulsif davranış, perinatal anksiyete geliştirme riskinin maternal bağlanma üzerindeki etkisini belirlemektir. Bu düşünceden yola çıkılarak araştırmada; annelerin maternal bağlanma, OKB ve perinatal anksiyete düzeyleri arasında bir ilişki olup olmadığı, annelerin OKB ve perinatal anksiyete düzeylerinin maternal bağlanma düzeylerini yordayıp yordamadığı ve OKB ile maternal bağlanma arasındaki ilişkide perinatal anksiyetenin aracı rolü olup olmadığına cevap aranmıştır. Bilinmezlik korkusunun hem sağlıklı bireylerde hem de önceden ruh sağlığı sorunu yaşayanlarda kaygı düzeylerinin artmasına neden olduğu (North vd., 2009), bu salgınla birlikte bireylerin yüksek oranda ruhsal bozukluk bildirdiği, özellikle Covid-19 pandemisinin hamile kadınlarda anksiyete seviyelerini ve obsesif-kompulsif semptomlarını arttığı bulunmuştur (Brooks vd., 2020; Hossain vd., 2020; Yassa vd., 2020; Saccone vd., 2020; Ravaldi vd., 2020; Wu vd., 2020). Bu çalışmada da ele alınan maternal bağlanma, OKB ve perinatal anksiyete değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Böyle bir çalışma daha önce yapılmadığından dolayı bu değişkenler arasındaki anlamlı farklar bu çalışmaya özgüdür. Maternal bağlanma değişkeni ile obsesif kompulsif belirtiler değişkeni arasında negatif yönlü bir ilişki görülmüştür. Yapılan bir çalışmada da benzer olarak postpartum dönemdeki ruhsal bozuklukların maternal bağlanmayı olumsuz etkilediği ortaya konmuştur (Falceto vd., 2004). Annelerin maternal bağlanma düzeyleri ile perinatal anksiyete ve alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Yapılan bir çalışmada da anksiyetesi yüksek kadınların bebekleriyle daha az etkileşime girdiği ve daha az iletişim kurduğu ortaya konmuştur (Field vd., 2009). Annelerin OKB düzeyleri ile perinatal anksiyete düzeyleri arasında pozitif yönlü ilişkiler gözlenmiştir. Obsesif-kompulsif belirtilerin atması, perianatal anksiyeteyi kötüleştirmektedir. Bu iki değişken arasında karşılıklı bir ilişki saptanmıştır. Yapılan bir çalışmada majör depresyon öyküsü olan veya gebeliğin başlangıcında

depresyon ve anksiyete bozukluğu eş tanılı kadınlarda OKB semptomlarının kötüleşme riskinin arttığı bulunmuştur. Ayrıca gebelikte OKB'nin yaşam kalitesini de olumsuz yönde etkilediği görülmüştür (Uguz vd., 2011). OKB olmayan doğum sonrası dönemde ki kadınlarda görülen obsesyon ve kompülsiyonların yaygınlığını ve spesifik semptomlarını tanımlayan bir araştırmada; subklinik OKB anksiyete ile ilişkili bulunmuştur. Subklinik obsesyonların ve kompülsiyonların varlığı artan anksiyete oranı ile ilişkilidir (Miller vd., 2015). Annelerin obsesif kompülsif belirtiler değişkeninin, maternal bağlanma değişkenini negatif yönde yordadığı belirlenmiştir. Obsesif-kompülsif belirtilerin arttıkça maternal bağlanmanın azaldığı görülmüştür. Perinatal anksiyete değişkeninin alt boyutunda yer alan genel kaygılar ve özel korkular, akut anksiyete, ayrılma ve travma düzeylerinin maternal bağlanma düzeylerini negatif yönde, mükemmeliyetçilik ve kontrol alt boyutu düzeylerinin ise pozitif yönde yordadığı belirlenmiştir. Annelerin kaygı ve korku düzeyleri, travmaya uğrama ihtimalleri arttıkça maternal bağlanmalarının azaldığı görülmüştür. Mükemmeliyetçilik ve kontrol düzeyleri ne kadar yüksekse maternal bağlanmaları da o kadar yüksektir. Covid-19'un kendisinin bir travma olduğu ve virüsten korunmak adına alınan önlemler düşünüldüğünde bu sonuçlar anlam kazanmaktadır. İlişkisel kültürel teori gibi feminist ilişkisel teoriler çeşitli konuların ve psikolojik sağlık, uyum ve kimlik gelişimi için anlamlı ilişkisel bağlantıların önemini tartışır. Başkalarından kopukluğun psikolojik gelişimi sınırladığını ve sıklıkla anksiyeteye yol açtığını varsayar. Kültürel bağlamda algılanan desteğin düzeyinin ve kalitesinin psikolojik sağlık veya sıkıntıyı daha etkili bir şekilde değerlendirebildiği söylenilebilir. Yapılan bir çalışmada mükemmeliyetçiliğin annede kaygı ve stres yaratarak anksiyete semptomlarını tetiklediği bulunmuştur (Wardrop ve Popadiuk, 2013). Perinatal anksiyete değişkeninin genel düzeyinin maternal bağlanma düzeylerini negatif yönde yordadığı saptanmıştır. Gebelik stresinin bağlanmanın en sağlam faktörü olduğu söylenilebilir. Yapılan bir çalışmada hamile kadınların ruh halinin bağlanma düzeylerini etkilediğine dair kanıt bulunmuştur (Schmidt vd., 2016). OKB ile maternal bağlanma düzeyleri arasındaki ilişki de perinatal anksiyete düzeylerinin aracı rolü öne çıkmıştır. Perinatal anksiyete düzeyleri maternal bağlanma düzeylerini negatif yönde yordarken, OKB düzeylerinin maternal bağlanmayı yordamadığı tespit edilmiştir. Buna göre annelerin perinatal anksiyete düzeylerinin, OKB düzeyleri ile maternal bağlanma düzeyleri arasındaki ilişkide aracı bir rol oynadığı bulunmuştur. Obsesif-kompülsif belirtiler ile maternal bağlanma arasındaki ilişkiyi perinatal anksiyete düzeyinin belirlediği düşünülebilir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Değişkenler kendi içinde incelendiğinde OKB ve perinatal anksiyete düzeyleri arttıkça, maternal bağlanma düzeylerinin azaldığı, OKB düzeyleri arttıkça perinatal anksiyete düzeylerinin de arttığı, perinatal anksiyete değişkeninde yer alan genel kaygılar ve özel korkular, akut anksiyete, ayrılma ve travma alt boyutlarındaki düzeyler arttıkça, maternal bağlanma düzeylerinin azaldığı, mükemmeliyetçilik ve kontrol alt boyut puanları arttıkça maternal bağlanma düzeylerinin de arttığı görülmektedir. Bu doğrultuda sonuçlar perinatal anksiyete değişkeni maternal bağlanma değişkenini yordarken, obsesif kompülsif belirtiler değişkeninin maternal bağlanma değişkenini yordamadığı ve perinatal anksiyete değişkeninin, obsesif kompülsif belirtiler ile maternal bağlanma arasında aracı bir rol oynadığına işaret etmiştir.

Çalışmanın kısıtlılıklarından biri; babaların bağlanmayı geliştirmedeki rolünün araştırılmamasıdır. Gelecekteki çalışmalarda değerlendirilmesi önerilmektedir. Bu veriler Türkiye'deki tek bir şehirden elde edildiğinden dolayı genellenemez. Genişletilmiş örneklem kullanılarak farklı kültürler üzerinde daha fazla çalışma yapılmalıdır. Çalışma sonuçlarında ilk kez anne olanlar ile birden fazla kez anne olanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar

bulunmuştur. Multitapar ve primipar anneler ile karşılaştırmalı çalışmalar yapılması önerilmektedir. Çalışmanın sınırlılıklarından bir diğeri de öz bildirim ölçeklerinin kullanılmasıdır. Katılımcının kendi raporu, deneyimin öznel ölçüsünü sağlamaktadır. İkinci olarak katılımcılar sağlıklı ve yüksek riskli hamile gruplarını temsil etmemektedir. Üçüncüsü bu çalışma kesitsel doğası nedeniyle sonuçlar daha yüksek farkındalıktan kaynaklanan, daha iyi anne-bebek bağlanması arasındaki neden-sonuç ilişkilerinin zamanla değiştiğine yönelik bilgi vermemektedir. Yapılacak çalışmalarda bu noktalara odaklanması önerilmektedir. Çalışma pandemi öncesinde psikolojik bozukluk düzeylerinin karşılaştırmasını içermemektedir. Ayrıca çalışma pandemi döneminde yeni doğum yapan annelerin obsesif-kompulsif belirti gösterme risklerini değerlendiren nadir çalışmalardan biri olarak literatüre katkı sağlamaktadır. Bu karşılaştırmayı içeren bir çalışma oldukça verimli olacaktır. Bu çalışma covid negatif olan kadınlarda yapılmıştır. Covid pozitif ya da covid geçirmiş annelerle de bir çalışma yapılarak sonuçlar karşılaştırılabilir. Postpartum OKB'si olan kadınlarda kullanılmak üzere özel olarak tasarlanmış tarama araçları konusunda çalışmalar yapılabilir. Maternal duygu durum bozukluklarının özellikle depresif ve anksiyete semptomlarının kavramsal olarak ve doğum sonrası dönemin ötesindeki gelişimini ve bunun yanı sıra bunların çocuk gelişimi ve sağlık çıktıları üzerindeki etkisini incelemek için boylamsal çalışmaların yapılması oldukça değerli olacaktır.

KAYNAKÇA

- Arslan, F. ve Uzun, Ş. (2008). Hemşirenin Postnatal Eğitim ve Danışmanlık Hizmetlerinin İncelenmesi. *Türkiye Klinikleri*, 28, 736-742.
- Beşiroğlu, L., Ağargün, Y. M., Boysan, M., Eryonucu, B., Güleç, M. ve Selvi, Y. (2005). Obsesif-Kompulsif Belirtilerin Değerlendirilmesi: Padua Envanterinin Türk Toplumunda Geçerlik ve Güvenilirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 16(3), 179-189.
- Brockington, I. (2004). Postpartum Psychiatric Disorders. *Lancet*, 363, 303-310.
- Brooks, K. S., Webster, K. R., Smith, E. L., Woodland, L., Wessely, S., Greenberg, N. and Rubin, J. G. (2020). The Psychological Impact of Quarantine and How to Reduce It: Rapid Review of the Evidence. *Lancet*, 395(10227), 912-920.
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, E. Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.
- Falceto, G. O., Giugliani, J. R. and Fernandes, C. L. (2004). Influence of Parental Mental Health On Early Termination of Breast-Feeding: A Case-Control Study. *Journal of the American Board of Family Medicine*, 17(3), 173-183.
- Field, T., Diego, M. and Reif-Hernandez, M. (2009). Infants of Depressed Mothers Are Less Responsive to Faces and Voices: A Review. *Infant Behavior and Development*, 33(3), 239-244.
- Fisher, D. S., Wisner, L. K., Clark, T. C., Sit, K. D., Luther, F. J. and Wisniewski, S. (2016). Factors Associated With Onset Timing, Symptoms and Severity of Depression Identified in the Postpartum Period. *Journal of Affective Disorders*, 203, 111-120.
- Grigoriadis, S., Graves, L., Peer, M., Mamisashvili, L., Tamlinson, G., Vigod, N. S. and Richter, M. (2018). Maternal Anxiety During Pregnancy and the Association with Adverse Perinatal Outcomes: Systematic Review and Meta-Analysis. *J. Clin. Psychiatry*, 79(5), 17r12011.

- Hossain, M., Sultana, A. and Purohit, N. (2020). Mental Health Outcomes of Quarantine and Isolation for Injection Prevention: A Systematic Umbrella Review of The Global Evidence. *Epidemiology and Health* , 42, e2020038.
- Miller, S. E., Hoxha, D., Wisner, L. K. and Gossett, R. D. (2015). Obsessions And Compulsions in Postpartum Women Without Obsessive Compulsive Disorder. *Journal of Women's Health* , 24(10), 825-830.
- North, S. C., Pfefferbaum, B., Vythilingam, M., Martin, J. G., Schorr, K. J., Boudreaux, S. A. and Hong, A. B. (2009). Exposure To Bioterrorism And Mental Health Response Among Staff on Capital Hill. *Biosecurity and Bioterrorism: Biodefense Strategy, Practice And Science* , 7(4), 379-388.
- Ravaldi, C., Wilson, A., Ricca, V., Homer, C. and Vannacci, A. (2020). Pregnant Women Voice Their Concerns and Birth Expectations During The Covid-19 Pandemic in Italy. *Women and Birth* , 1147, 1-9. <https://doi.org/10.1016/j.wombi.2020.07.002>.
- Saccone, G., Florio, A., Aiello, F., Venturella, R., Angelis, D. C., Locci, M. and Sardo, S. A. (2020). Psychological Impact of Coronavirus Disease 2019 in Pregnant Women. *American Journal of Obstetrics and Gynecology* , 223(2), 293-295.
- Schmidt, D., Seehagen, S., Vocks, S., Schneider, S. and Teismann, T. (2016). Predictive Importance of Antenatal Depressive Rumination and Worrying for Maternal-Foetal Attachment and Maternal Well-Being. *Cognitive Therapy and Research* , 40(4), 565-576.
- Taylor, A., Atkins, R., Kumar, R., Adams, D. and Glover, V. (2005). A New Mother to Infant Bonding Scale: Links With Early Maternal Mood. *Archives of Women's Mental Health* , 8, 45-51.
- Uguz, F., Kaya, V., Gezginc, K., Kayhan, F. and Cicek, E. (2011). Clinical Correlates of Worsening in Obsessive-Compulsive Symptoms During Pregnancy. *General Hospital Psychiatry* , 33(2), 197-199.
- Ünder Kavlak, O. (2004). Maternal Bağlanma Ölçeğinin Türk Toplumuna Uyarlanması. *Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, İzmir.
- Wardrop, A. A. and Popadiuk, E. N. (2013). Women's Experiences With Postpartum Anxiety: Expectations, Relationships And Sociocultural Influences. *The Qualitative Report* , 18(6), 1-24.
- Wu, Y., Zhang, C., Liu, H., Duan, C., Li, C., Fan, J. and Huang H. (2020). Perinatal Depressive and Anxiety Symptoms of Pregnant Women During the Coronavirus Disease 2019 Outbreak in China. *American Journal of Obstetrics-Gynecology* , 223(2), 240e1-240e9.
- Yassa, M., Yassa, A., Yirmibeş, C., Birol, P., Ünlü, G. U., Tekin, B. A. and Tug, N. (2020). Anxiety Levels and Obsessive Compulsion Symptoms of Pregnant Women During The Covid-19 Pandemic. *Turkish Journal of Obstetrics and Gynecology* , 17, 155-160.
- Yazıcı, E., Pek Mutu, T., Yuvacı Uslu, H., Köse, E., Cevrioglu, S., Yazıcı, B. A. and Aydın, N. (2018). Perinatal Anxiety Screening Scale validiy and reliability study in Turkish (PASS-TRvalidity and reliability). *Psychiatry and Clinical Psychopharmacology*, <https://doi.org/10.1080/24750573.2018.1506247>.